

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 18 kwietnia 2014 r. (data złożenia w Biurze Podawczym Sądu) powód Miejski Rzecznik Konsumentów w Urzędzie Miasta S., działający w charakterze reprezentanta grupy, wniósł o:

1. ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c., że stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą członków grupy postanowienia ogólnych warunków ubezpieczenia określające zasady ustalania wysokości kwot, które mają być wypłacone członkom grupy i kwot, które mają być pobrane przez pozwaną ze środków pieniężnych członków grupy pochodzących z umorzenia jednostek funduszy zakupionych z wpłacanych przez nich składek regularnych, w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym z przyczyn innych niż śmierć, to jest ustalenie, że:

- a) postanowienia § 20 ust. 4 oraz § 25 ust. 4 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym M. (...), zatwierdzonych uchwałą zarządu pozwanej nr (...) z dnia 2 czerwca 2003 r.;
- b) postanowienia § 20 ust. 4 oraz § 25 ust. 4 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym M. (...), zatwierdzonych uchwałą zarządu pozwanej nr (...) z dnia 25 lutego 2004 r.;
- c) postanowienia § 20 ust. 4 oraz § 25 ust. 4 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym M. (...), zatwierdzonych uchwałą zarządu pozwanej nr (...) z dnia 16 sierpnia 2004 r.;
- d) postanowienia § 20 ust. 4 oraz § 25 ust. 4 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. Spektrum/M. M., zatwierdzonych uchwałą zarządu pozwanej nr (...) z dnia 21 stycznia 2005 r.;
- e) postanowienia punktu 10 Załącznika nr 1 oraz § 12 ust. 2 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. Spektrum/M. M. o indeksie (...) - (...);
- f) postanowienia punktu 10 Załącznika nr 1 oraz § 12 ust. 2 Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. Dom o indeksie OW-R-DOM- (...);
- g) postanowienia § 11 ust. 2 oraz punktu 14 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);
- h) postanowienia § 11 ust. 2 oraz punktu 14 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);
- i) postanowienia § 11 ust. 2 oraz punktu 14 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);
- j) postanowienia § 10 ust. 3 oraz punktu 15 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);
- k) postanowienia § 10 ust. 3 oraz punktu 15 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);
- l) postanowienia punktu 15 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);
- m) postanowienia punktu 15 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);

n) postanowienia punktu 15 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną M. (...) o indeksie (...);

o) postanowienia punktu 15 Załącznika nr 1 do Ogólnych Warunków Ubezpieczenia na Życie z Ubezpieczeniowym Funduszem Kapitałowym ze Składką Regularną Przyszłość z Kapitałem o indeksie (...)

są bezskuteczne i nie wiążą określonych, wymienionych w pozwie członków grupy;

2. ustalenie na podstawie art. 189 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 385 § 2 k.c., że w przypadku rozwiązania przed upływem okresu ubezpieczenia, zawartych przez pozwaną z członkami grupy, umów ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, z przyczyn innych niż śmierć, pozwana jest zobowiązana do wypłaty każdemu z wymienionych w pozwie członków grupy kwoty równej wartości wszystkich środków pieniężnych pochodzących z umorzenia jednostek funduszy zakupionych z wpłacanych przez niego składek regularnych, obliczonej według cen jednostek funduszy z najbliższego dnia wyceny danego ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego, następującego po dniu rozwiązania umowy

Powód wniósł o rozpoznanie niniejszej sprawy w postępowaniu grupowym na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 2008 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym. W uzasadnieniu pozwu wskazał on, że wniosek o rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym spełnia przesłanki, o których mowa w przedmiotowej ustawie, bowiem dochodzone przez niego roszczenia są roszczeniami jednego rodzaju, ponieważ każdy z członków grupy reprezentowanej przez powoda posiada wobec pozwanej następujące roszczenia: o ustalenie, że postanowienia zawartej przez niego z pozwaną umowy ubezpieczenia określające wysokość kwoty, która zostałaby mu wypłacona w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przez upływem okresu ubezpieczenia, z przyczyn innych niż śmierć, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą go oraz o ustalenie, że pozwana jest zobowiązana do wypłaty każdemu z członków grupy, kwoty równej wartości wszystkich środków zapisanych na jego rachunku polisy, w przypadku rozwiązania zawartej przez niego umowy ubezpieczenia, przed upływem okresu ubezpieczenia z przyczyn innych niż śmierć. Ponadto powód wskazał, że roszczenia są dochodzone przez 51 osób, każde z roszczeń objętych pozwem należy do kategorii spraw o ochronę konsumentów oraz roszczenie każdego z członków grupy są oparte na takiej samej podstawie faktycznej. Uzasadniając tę przesłankę powód wskazał, że wszystkie umowy ubezpieczenia zawarte z członkami grupy były zawierane w ramach oferowania konsumentom – członkom grupy tej samej usługi, tj. ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, każdy z członków grupy zawarł umowę ubezpieczenia z tym samym podmiotem, umowa ubezpieczenia żadnego z członków grupy nie została rozwiązana, umowa ubezpieczenia każdego z członków grupy została zawarta na czas określony wynoszący od 15 do 30 lat, każdy z członków grupy zawarł umowę na podstawie wzorca umowy opracowanego i stosowanego przez pozwaną, zawierającego postanowienia o prawie pozwanej do niewypłacenia członkowi grupy środków zgromadzonych na rachunku polisy albo wypłaty jedynie ich części, w razie rozwiązania umowy ubezpieczenia przed upływem okresu ubezpieczenia, mechanizm i skutek w/w postanowień jest taki sam w odniesieniu do każdego członka grupy, wysokość kwoty wypłaconej każdemu z członków grupy zostałaby obliczona w oparciu o te same elementy oraz wobec każdego z członków grupy pozwana odmówiła zaniechania stosowania kwestionowanych postanowień (pozew – k. 2-76).

W odpowiedzi na pozew pozwana (...) S.A. z siedzibą w W. wniosła o odrzucenie pozwu z uwagi na niedopuszczalność rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym. Zdaniem pozwanej roszczenia członków grupy nie są oparte na tej samej albo takiej samej podstawie faktycznej, bowiem członków grupy wiążą z pozwaną umowy oparte na siedemnastu różnych wzorcach, o różnej treści, zaś przy zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami art. 385² k.p.c. nakazuje brać pod uwagę całą treść umowy oraz badać okoliczności jej zawarcia, co w niniejszej sprawie będzie oznaczać konieczność całościowej analizy wszystkich wzorców, przy czym w przypadku dopuszczenia sprawy do rozpoznania w postępowaniu grupowym liczba kontrolowanych wzorców może wzrosnąć nawet do 148 oraz przesłuchania w charakterze strony każdego z członków grupy, przy czym w razie dopuszczenia do rozpoznania sprawy w postępowaniu grupowym liczba ta może wzrosnąć do około 85.000 (odpowiedź na pozew – k. 1206-1275).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Postępowania grupowe normuje ustawa z dnia 17 grudnia 2009 r. o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym (Dz. U. Nr 7 z 2010 r., poz. 44), dalej „ustawa”. Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy co najmniej 10 osób, może dochodzić w postępowaniu grupowym roszczeń jednego rodzaju, gdy oparte są one na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. Ust. 2 przywołanego artykułu doprecyzowuje, iż ustawa ma zastosowanie do roszczeń o ochronę konsumentów, z tytułu odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny oraz z tytułu czynów niedozwolonych, z wyjątkiem roszczeń o ochronę dóbr osobistych. Ponadto w sprawach o roszczenia pieniężne, na podstawie art. 2 ust. 3 ustawy, powództwo może być ograniczone do żądania ustalenia odpowiedzialności pozwanej. Powód zaś w takiej sytuacji nie jest obowiązany do wykazywania interesu prawnego w ustaleniu.

Zwrócić należy uwagę, iż w pierwszej kolejności, zgodnie z treścią art. 10 ust. 1 ustawy sąd rozstrzyga na rozprawie o dopuszczalności postępowania grupowego. W przypadku zaś stwierdzenia, iż sprawa nie podlega rozpoznaniu w jego ramach, odrzuca pozew.

W kontekście powołanych przepisów konieczne było zatem rozważenie możliwości rozpoznania przedmiotowej sprawy w postępowaniu grupowym.

Oceniając dopuszczalność postępowania grupowego w danej sprawie, Sąd zobligowany jest zbadać, czy zachodzą wszystkie przesłanki wynikające z art. 1 ustawy. Należało zatem rozważyć, czy liczebność grupy spełnia wymagania ustawy, dochodzone pozwem zbiorowym roszczenia są faktycznie jednorodnej oraz czy są one oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. W dalszej kolejności Sąd musiał ustalić, czy roszczenia te mieszczą się w katalogu spraw wskazanych w art. 1 ust. 2 ustawy. Na tej podstawie należało zatem ustalić, czy dochodzone przez reprezentanta grupy roszczenia należą do kategorii spraw o ochronę konsumentów. Dopiero bowiem spełnienie wszystkich tych przesłanek łącznie umożliwia rozpoznanie sprawy w postępowaniu grupowym.

W ocenie Sądu postępowanie grupowe co do roszczeń zgłoszonych w pozwie należało uznać za dopuszczalne.

Sąd uznał za zasadne argumenty powoda podniesione w tym zakresie. Nie ulega wątpliwości, że spełnione jest kryterium odpowiedniej liczebności grupy, która liczy co najmniej 10 osób. Bez wątpienia roszczenia dochodzone w niniejszej sprawie przez członków grupy, reprezentowanych przez powoda, są roszczeniami jednego rodzaju. W każdym przypadku są to bowiem roszczenia o ustalenie, że postanowienia zawartej przez każdego z członków grupy z pozwaną umowy ubezpieczenia określające wysokość kwoty, która zostałaby mu wypłacona w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia przez upływem okresu ubezpieczenia, z przyczyn innych niż śmierć, stanowią niedozwolone postanowienia umowne i nie wiążą go oraz o ustalenie, że pozwana jest zobowiązana do wypłaty każdemu z członków grupy, kwoty równej wartości wszystkich środków zapisanych na jego rachunku polisy, w przypadku rozwiązania zawartej przez niego umowy ubezpieczenia, przed upływem okresu ubezpieczenia z przyczyn innych niż śmierć. Ponadto dochodzone przez reprezentanta grupy roszczenia należą do kategorii spraw o ochronę konsumentów, wynikających z instytucji niedozwolonych postanowień umów konsumenckich. Każdy z członków grupy jest osobą fizyczną. Zawierając zaś z pozwaną umowy ubezpieczenia każdy członek grupy działał jako konsument, bez bezpośredniego związku z działalnością gospodarczą lub zawodową.

Odnosnie wymogu tej samej lub takiej samej podstawy faktycznej, to z pewnością w okolicznościach sprawy nie można było mówić o istnieniu tej samej podstawy faktycznej roszczenia pozwu, choćby z tego względu, że w uzasadnieniu pozwu reprezentant grupy powołał się na zawarcie przez każdego z jej członków własnej – czyli nie tej samej co inni - umowy z pozwaną.

Rozważenia wymagało zatem, czy w sprawie zostały sformułowane roszczenia oparte na takiej samej podstawie faktycznej. Podstawa faktyczna powództwa w postępowaniu grupowym, to zespół twierdzeń wskazanych przez reprezentanta grupy w uzasadnieniu pozwu, z których wywodzone jest roszczenie każdego z jej członków wyrażone w tymże pozwie.

O takiej samej podstawie roszczeń pozwu można mówić, gdy podstawowe okoliczności faktyczne składające się na podstawę żądania pozwu są jednakowe.

W niniejszej sprawie wszyscy członkowie grupy są osobami fizycznymi, którzy zawarli z tym samym podmiotem umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowymi funduszami kapitałowymi, w oparciu o wzorce umowne opracowane przez pozwaną. Umowy każdego z członków zawarte zostały na czas określony wynoszący od 15 do 30 lat. Członkowie grupy wpłacali na rachunek pozwanej środki pieniężne w postaci regularnych składek. Każda z umów zawierała postanowienie o prawie pozwanej do niewypłacenia członkowi grupy środków zgromadzonych na rachunku polisy albo do wypłaty jedynie ich części, w razie rozwiązania umowy ubezpieczenia przed opływem okresu ubezpieczenia. W odniesieniu do każdego z członków grupy kwota zatrzymana przez pozwaną w dwóch pierwszych latach okresu ubezpieczenia wyniosłaby 100% albo 98% w/w środków, a począwszy od trzeciego roku okresu ubezpieczenia procent ten malałby wraz z upływem kolejnych lat.

Tak określona podstawa faktyczna powództwa wskazuje na to, że roszczenia członków grupy oparte są na takiej samej podstawie faktycznej. W tym zakresie Sąd uznał zarzuty pozwanej kwestionujące istnienie takiej samej podstawy faktycznej za niezasadne. W pierwszej kolejności wskazać należy, iż na gruncie ustawy o postępowaniu w sprawach grupowych nie ma żadnego znaczenia, czy roszczenia wynikają z tego samego czy różnych stosunków prawnych. W przepisie art. 1 ust. 1 ustawy mowa jest jedynie o tym, że roszczenia mają być oparte na tej samej lub takiej samej podstawie faktycznej. W sprawie bezspornie zachodzi zróżnicowanie sytuacji członków grupy w zakresie wskazywanych przez pozwaną takich okoliczności jak: odmienna treść i warunki umów ubezpieczenia, stosowanie różnych wzorców umownych, udział różnych pośredników i osób wykonujących czynności agencyjne czy odmienny sposób realizacji istotnych obowiązków informacyjnych przez osoby pośredniczące w zawieraniu umów. Okoliczności te nie mogą jednak wpływać na ocenę jednakowości podstawy faktycznej powództwa (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 6 lutego 2015 r., sygn. akt I Acz 43/15, LEX nr 1646028).

Należy podkreślić, że w rozpoznawanej sprawie chodzi o umowy zawierane z wykorzystaniem tego samego wzorca umownego obejmującego sporną klauzulę określającą zasady ustalania wysokości kwot, które mają być wypłacone członkom grupy i kwot, które mają być pobrane przez pozwaną ze środków pieniężnych członków grupy pochodzących z umorzenia jednostek funduszy zakupionych z wpłacanych przez nich składek regularnych, w przypadku rozwiązania umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym z przyczyn innych niż śmierć. Samo oznaczenie wzorca – na co powoływała się pozwana – nie przesądza o odmiennej treści poszczególnych zapisów. W istocie każda z umów zawierała takie samo postanowienie określające wysokość oraz sposób obliczania kwot, które mają być pobrane przez pozwaną.

Wskazać również należy, że w niniejszej sprawie nie występują takie „okoliczności zawarcia umowy”, które uzasadniałyby konieczność przeprowadzania dowodu z przesłuchania wszystkich członków grupy. Powód w pozwie nie powołuje się na okoliczność zawarcia przez członków grupy, których reprezentuje, umów ubezpieczenia pod wpływem błędu, czy też podstępny, co uzasadniałoby przeprowadzenie w/w dowodu, w celu zbadania procesu motywacyjnego, czy też indywidualnych cech członka grupy takich jak wykształcenie, zawód, doświadczenie życiowe i tym podobne okoliczności. Okolicznością relewantną w niniejszej sprawie jest bowiem sam fakt zawarcia przez członków grupy umów z pozwaną zawierających sporne postanowienia, które stanowią dla pozwanej podstawę do pobrania przez nią kwot wpłaconych uprzednio przez członków grupy, których wysokość jest ich zdaniem rażąco wygórowana (por. postanowienie Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 7 września 2015 r., sygn. akt VI ACz 1012/15, niepubl. oraz postanowienie Sądu Apelacyjnego w W. z dnia 21 września 2015 r., sygn. akt I ACz 1648/15, niepubl.).

Reasumując wskazać należy, iż powód wykazał w wystarczającym stopniu istnienie przesłanek dopuszczalności postępowania grupowego, a pozwana w dalszym jego toku będzie miała możliwość podjęcia obrony merytorycznej przed żądaniem pozwu.

Mając powyższe na uwadze, na podstawie powołanych przepisów, Sąd orzekł jak w sentencji postanowienia.